

การแปรของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวจนลีลา: การศึกษาการออกเสียง
ของผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคเอฟ.เอ็ม.ในกรุงเทพมหานคร

นางสาวแสงจันทร์ ทวีบุญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
ภาควิชาภาษาศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-637-8

011758

110132550

STYLISTIC VARIATIONS OF 'R' AND 'L' IN BANGKOK THAI: A
STUDY OF THE PRONUNCIATION OF BANGKOK F.M. RADIO NEWSCASTERS

Miss Saengchant Treyakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Linguistics
Graduate School
Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การแปรของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวจนลีลา: การ
ศึกษาการออกเสียงของผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียง
ภาคเอฟ.เอ็ม. ในกรุงเทพมหานคร

โดย นางสาวแสงจันทร์ ทริยกุล

ภาควิชา ภาษาศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ลักษณ์นิยานิน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย หิสาณบุตร)
รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัญญา ทิงศภิทัย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ลักษณ์นิยานิน)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การแปรของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวจนลีลา: การ
 ศึกษาการออกเสียงของผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียง
 ภาคเอฟ.เอ็ม. ในกรุงเทพมหานคร

ชื่อนิสิต นางสาวแสงจันทร์ ทวีบุญ

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ลักษณ์นิยานิน

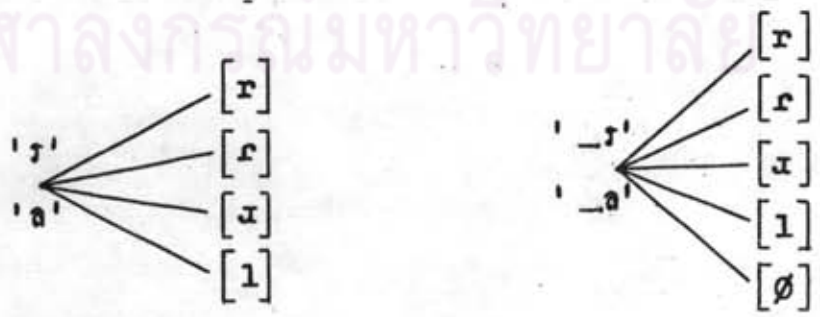
ภาควิชา ภาษาศาสตร์

ปีการศึกษา 2529

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรของ 'ร' และ 'ล' ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวจนลีลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาได้แก่ผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคเอฟ.เอ็ม. ในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะผู้ประกาศข่าว เป็นกลุ่มที่ได้รับเลือกจากคณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ให้เป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐาน ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกาศข่าว ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า จำนวน 28 คน ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยนี้มี 2 ประเภท คือ ตัวแปรทางภาษาศาสตร์ และตัวแปรทางวจนลีลา ตัวแปรทางภาษาศาสตร์มี 4 ตัวแปร คือ 'ร' และ 'ล' ที่อยู่หน้าสระ, 'ร' หลังพยัญชนะ ในพยัญชนะควบกล้ำ '_ร' และ 'ล' หลังพยัญชนะในพยัญชนะควบกล้ำ '_ล' ตัวแปรดังกล่าวจากการสังเกตเบื้องต้นมีรูปแบบดังนี้

ตัวแปรทางวจนลีลามี 4 ตัวแปร ได้แก่ การสัมผัสสัมผัส การอ่านทางวิหุ การอ่านบทความ และการอ่านคำคู่เทียบเสียง การนำเสนอผลแสดงเป็นเปอร์เซ็นต์การปรากฏของ

รูปแปรแต่ละรูปในวจนลีลาแต่ละแบบ นอกจากนั้น ยังมีการอภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มี
บทบาทสำคัญต่อการแปรด้วย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' มีการแปรไป
ตามวจนลีลาดังนี้

1. ในวจนลีลาที่เป็นทางการมากที่สุด 'ร' และ '_ร' ปรากฏเป็น [r] เป็น
เปอร์เซ็นต์สูงสุด ในวจนลีลาที่เป็นทางการน้อยที่สุด 'ร' ปรากฏเป็น [l] และ '_ร'
ปรากฏเป็น [r] เป็นเปอร์เซ็นต์สูงสุด ส่วนในวจนลีลาที่เป็นทางการปานกลาง คือ
การอ่านข่าวทางวิทยุ และการอ่านบทความ 'ร' และ '_ร' ปรากฏเป็น [r] เป็น
เปอร์เซ็นต์สูงสุด

2. 'ล' และ '_ล' ปรากฏเป็น [l] เป็นเปอร์เซ็นต์สูงสุดในวจนลีลาทุกแบบ

นอกจากนั้น 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' ยังมีการแปรไปตามบริบททาง
เสียงอื่น ๆ อีก อันได้แก่ การลงเสียงหนักเบา และลักษณะการพ่นลม-ไม่พ่นลมของพยัญ
ชนะที่ '_ร' และ '_ล' กล่าวด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The percentage of each variant in different stylistic variables is presented. Any factors which are found to play an important part in the variation are also discussed.

The results show that there are stylistic and linguistic variations in 'r', 'l', '_r' and '_l' as the followings:

1. In the most formal style, 'r' and 'l' occur as [r] in the highest percentage but in the most informal style 'r' occurs as [l] and '_r' occurs as [∅] in the highest percentage. 'r' and '_r' occur as [r] in the highest percentage in the news announcing and the passage reading situations.

2. 'l' and '_l' occur as [l] in high percentage in every style.

Furthermore, other phonetic environments i.e., stress and the aspiration of the first consonant cluster have some influence on the variations of 'r', 'l', '_r' and '_l'.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กติกกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ลักมณีนาวิน เป็นอย่างสูง ที่เป็นผู้ให้แรงบันดาลใจในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ตลอดจนให้ความเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ทิงศกัทธิ์ เป็นอย่างสูง ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ข้อบกพร่อง อันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกาศข่าว ซึ่งเป็นผู้ออกภาษา ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ประกาศข่าวทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบคุณญาติสนิทมิตรสหายทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ห่วงใย ใ้ตามความก้าวหน้าในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ คุณสุ่ยแสง และคุณบุพา ตรีบุญกุล ที่เป็นผู้สนับสนุนด้านกำลังทรัพย์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ความดีอันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแก่ คุณพ่อ และคุณแม่ ผู้ไม่ทันเห็นความสำเร็จของลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
สัญลักษณ์และสัญลักษณ์ของรูปแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	ฑ

บทที่

1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2
1.3 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการแปรของภาษาในแง่วจนลีลา.....	7
1.4 การแปร ทวิแปร และรูปแปร.....	11
1.5 ทวิแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	13
1.5.1 ทวิแปรทางภาษาศาสตร์.....	13
1.5.2 ทวิแปรทางวจนลีลา.....	14
1.6 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	15
1.7 ขอบเขตของการวิจัย.....	15
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	15
2. วิธีดำเนินการวิจัย.....	17
2.1 ขั้นตอนในการวิจัย.....	17
2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	17
3. การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์.....	23
3.1 การวิเคราะห์ทางสถิติ.....	23

บทที่	หน้า
3.2 การวิเคราะห์ทางสถิติ.....	35
4. รูปแบบการแปร.....	36
4.1 รูปแบบการแปรตามวจินลีลา.....	36
4.1.1 การแปรของ 'ร'	36
4.1.2 การแปรของ 'ล'	38
4.1.3 การแปรของ 'ร'	39
4.1.4 การแปรของ 'ล'	40
4.2 รูปแบบการแปรตามบริบททางเสียง.....	42
4.2.1 การแปรของ 'ร' กับ 'ร'	42
4.2.2 การแปรของ 'ล' กับ 'ล'	43
4.2.3 การแปรของ 'ร' ที่อยู่หลังพยัญชนะพ่นลมกับไม่ พ่นลม.....	44
4.2.4 การแปรของ 'ล' ที่อยู่หลังพยัญชนะพ่นลมกับไม่ พ่นลม.....	46
4.2.5 การแปรของ 'ร' ในพยางค์ที่ลงเสียงหนักและ ไม่ลงเสียงหนัก.....	47
4.2.6 การแปรของ 'ล' ในพยางค์ที่ลงเสียงหนักและ ไม่ลงเสียงหนัก.....	48
4.2.7 การแปรของ 'ร' ในพยางค์ที่ลงเสียงหนักและ ไม่ลงเสียงหนัก.....	50
4.2.8 การแปรของ 'ล' ในพยางค์ที่ลงเสียงหนักและ ไม่ลงเสียงหนัก.....	51
5. สรุปและอภิปรายผล.....	53
บรรณานุกรม.....	62
ภาคผนวก.....	64
ประวัติผู้เขียน.....	70

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว ของสถานีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 สถานี จำแนกตามเพศ อายุ และการศึกษา.....	20
2 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว ที่กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ และการศึกษา.....	20
3 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่า.....	21
4 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว ที่ใช้ศึกษาจริง.....	21
5 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของตัวแปร 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' ที่ปรากฏ ในการสัมภาษณ์ผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน.....	25
6 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของตัวแปร 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' ที่ปรากฏ ในการอ่านทางวิทยุของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน.....	26
7 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของตัวแปร 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' ที่ปรากฏ ในการอ่านบทความของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน.....	27
8 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของตัวแปร 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' ที่ปรากฏ ในการอ่านคำคู่เทียบเสียงของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน.....	28
9 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของ '_ร' จำแนกตามวจินลีลาและลักษณะของ พยางค์ที่ '_ร' กล้าควย ของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน.....	29
10 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของ '_ล' จำแนกตามวจินลีลาและลักษณะของ พยางค์ที่ '_ล' กล้าควย ของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน.....	30
11 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของ 'ร' จำแนกตามวจินลีลาและการลงเสียง หนักเบา.....	31
12 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของ 'ล' จำแนกตามวจินลีลาและการลงเสียง หนักเบา.....	32
13 แสดงจำนวนครั้งรูปแปรของ '_ร' จำแนกตามวจินลีลาและการลงเสียง	

ตารางที่	หน้า
	หน้า
	หน้า
14	หน้า
15	หน้า
16	หน้า
17	หน้า
18	หน้า
19	หน้า
20	หน้า
21	หน้า
22	หน้า
23	หน้า
24	หน้า
25	หน้า
26	หน้า

ตารางที่	หน้า
27 แสดงจำนวนครั้งของการแก้ไขเกินเหตุใน 'ด' ของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน ในการสัมภาษณ์ และการอ่านทางวิทยุ.....	56
28 แสดงจำนวนครั้งของการแก้ไขเกินเหตุใน 'ด' ของผู้ประกาศข่าว จำนวน 28 คน ในวีเจเนตีสตาทุกแบบ.....	57

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ร' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา.....	37
2 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ล' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา.....	38
3 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ร' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา.....	40
4 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ล' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา.....	41
5 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ร' และ 'ร' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตามวจนลีลา.....	42
6 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ล' และ 'ล' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตามวจนลีลา.....	44
7 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ร' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา และลักษณะของพยัญชนะที่ 'ร' กล่าวด้วย.....	45
8 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ล' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา และลักษณะของพยัญชนะที่ 'ล' กล่าวด้วย.....	46
9 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ร' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา และการลงเสียงหนักเบา.....	48
10 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ล' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา และการลงเสียงหนักเบา.....	49
11 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ร' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา และการลงเสียงหนักเบา.....	50
12 แสดงการกระจายของรูปแปรใน 'ล' เป็นเปอร์เซ็นต์ จำแนกตาม วจนลีลา และการลงเสียงหนักเบา.....	52

สัญลักษณ์และสัญลักษณ์ของรูปแปรที่ใช้ในงานวิจัย

'ร'	แทนตัวแปร 'ร' ที่อยู่หน้าสระ
'ล'	แทนตัวแปร 'ล' ที่อยู่หน้าสระ
'_ร'	แทนตัวแปร 'ร' ที่อยู่หลังพยัญชนะ ในพยัญชนะควบกล้ำ
'_ล'	แทนตัวแปร 'ล' ที่อยู่หลังพยัญชนะ ในพยัญชนะควบกล้ำ
[r]	เสียงโหมะ ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก รัว
[r]	เสียงโหมะ ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก กระทบ
[x]	เสียงโหมะ ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก เปิก
[l]	เสียงโหมะ ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก (เปิก) ช้างลิ้น
[∅]	ไม่มีเสียง
/ /	ใช้ชานาบสัญลักษณ์ที่แทนหน่วยเสียง
[]	ใช้ชานาบสัญลักษณ์ที่แทนเสียงหรือรูปแปร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย